Herodes' familie behoorde tot het geslacht van Ezau, en de Edomieten of Idumeërs, die sinds de besnijdenis hadden aangenomen en ten volle tot het Jodendom waren overgegaan, leverden in Herodes' familie een reeks van vorsten, die sluw en slim in Jeruzalem wisten binnen te dringen, door politieken zin hun invloed wisten uit te breiden, en onder Herodes den Groote (40—4) een koninklijke macht wisten te ontplooien, die boven Davids macht uitging. Schier al wat Jood was bond hij weer in nationale eenheid saam. Hij deed pracht en weelde in alle streken van Palestina ontluiken. En tenslotte wist hij een fonkelnieuwen tempel te bouwen, die in schittering Salomo's tempel nabijkwam. Het was deze tempel, waarvan Jezus het ontzettend noodlot profeteerde, toen hij zeide dat geen steen op den anderen zou gelaten worden. Aldus was de gesteldheid der dingen in het heilige land in de jaren waarin 't heilig kindeke van Maria, en in dat kindeke de waarachtige Messias, stond geboren te worden. Het was onder keizer Augustus, toen Cyrenius over Syrië stadhouder was. Zoo beschreef Lukas het, omdat hij in hoofdzaak voor Romeinen schreef. Maar in het heilige land scheen 't alles stil en rustig voort te leven. Aan de Romeinen was de opperheerschappij, maar het Joodsche volk leefde onder eigen vorsten. De Pharizeen zetten hun noodlottig proces voort om het geestelijk element uit het officieele leven geheel te bannen en het almeer onder de strenge en doodende tucht van den wetsvorm te brengen, terwijl daarnaast de wereldschgezinde priesterorde in het Sanhedrin Sadduceïstisch afzwenkte. Slecht één mogelijkheid van aansluiting bleef er ten slotte nog voor den Zoon des menschen over. Die aansluiting was niet mogelijk met de Romeinsche macht, en al evenmin met de Pharizeën of Sadduceën. Aansluiting voor Jezus was alleen te vinden onder het geloovige landvolk, dat nog onder de inspiratie van de aloude profetie voortleefde, en de komst van den Messias verbeidde. Dat volk heeft de Christus toen 't meest nog in Galilea gevonden, ten deele ook in het Over-Jordaansche, het minst in Judea, en het allerminst in Jeruzalem. En toch heeft Jezus, tot aan zijn hemelvaart toe, zich tot deze aansluiting bepaald. Het verloren volk van Israel was de akker waarin hij het zaad des Evangelies uitstrooide, en het is uit deze groep in 't Heilige land, dat onze Heiland zijn discipelen, straks zijn apostelen, riep.

Dr. A. K.

„Indien gij naar Mij vragen zult met uw ganschе hart.

> En gij zult Mij zoeken en vinden, wanneer gij naar Mij zult vragen met uw gansche hart. Jer. 29 : 13.

Dorst naar God is aan het vrome, Godvreezende volk niet vreemd. Voelt de ziel dat ze weer verder van haar God is afgedoold, dan mist ze den innerlijken vrede. Dan heeft ze zalige rust noch duur. En dan herwint ze haar vrede en haar kalmte niet, tenzij ze ontwaren mag, dat Gods zalige nabijheid weer haar deel werd. Psalm 42 is en blijft de ademtocht van het Godzoekend gemoed.

Gaat nu de ziel in zulk een geheiligde stemming verkeeren, dan geeft de Heere door zijn profeet Jeremia op zulk teeder heimwee u dit ten bescheid: »Gij zult mij *zoeken*, en ook *vinden*, indien ge naar Mij vragen zult *met uw gansche hart*."

Dit u toeroepen van uw God lokt uit en verleidt u, om 't dan nu ook te beproeven, of ge uw Vader in de hemelen niet meer bestendiglijk nabij kondt komen, maar wordt tegelijk zoo licht voor wie oprecht in zijn omgang met zijn God is, iets dat u bijna zou doen vertwijfelen.

God te zoeken *„met uw gansche hart"* is iets, dat voor ons, in zonde geborenen, hier op aarde, bijna niet bereikbaar is.

Versta dit niet verkeerd. Het zou een miskennen van allen teederder Godsdienst zijn, indien men staande hield, dat er in 't leven van Gods kind niet schier Goddelijk heerlijke oogenblikken konden voorkomen, waarvan hij naar waarheid belijden kon, dat heel zijn hart naar zijn God drong en in zijn God opging. Zelfs zouden we ons niet kunnen voorstellen, hoe er ook maar één kind van God kon zijn, dat niet ook zelf in eigen zielsworsteling wel eens zulk een volzalig oogenblik van Gods teederste nabijheid gekend heeft.

Maar natuurlijk, het soms doorleefd hebben van zulk een schier hemelsch oogenblik geeft in 't minst nog niet, wat de Heere ons door Jeremia hier kond deed. In dat aangrijpende woord, dat de profeet ons boekte, is toch geen sprake van een korte, snel weer voorbijgaande verrukking, maar veeleer van een gestadig en bestendig leven en zich bewegen in zijn God. Er is hier profetie van een zoeken van God, niet om Hem ijlings weer te verlaten, maar van een Hem zoeken en vinden, om dorpelwachter in zijn heilige Tente te blijven, en van den morgen tot den avond, ja zelfs in den slaap, die ons de kracht komt vernieuwen, met onzen God te verkeeren en zijn zalige nabijheid te genieten. En zoo nu verstaan, mag niet anders beleden, dan dat zulk een gestadigtijk, met 't ganschе hart, naar zijn God vragen, voor wie hier op aarde nog den pelgrimstocht volbrengt, niet is weggelegd.

Ge moogt 't een verrukkelijke gedachte vinden, op zoo onafgebroken voet, in Gods zalige gemeenschap te zijn opgenomen, maar raadpleeg uw eigen zielservaring, en ge zult 't zelf belijden: uw leven voor God beantwoordt aan dien eisch niet.

De korte oogenblikken, die ge u in het gebed en in uw smeeking verliest, zijn dan nog de beste. Te veel mag ook hierin niet geroemd worden. Wie zich afvraagt hoevcel kwartieren op 't etmaal hij gemeenlijk in den gebede voor zijn God verkeert, vindt nauwelijks de helft van één enkel uur. Niet alsof de soliditeit van 't gebed in de lengte school, maar vergeet toch niet, dat er van Jezus geschreven staat, dat hij „den ganschen nacht in 't gebed was" (Luc. 6 : 12). Zeker, 't saambidden moet kort zijn, maar er is toch een heel ander bidden als ge alleen met uw God zijt.

En hierbij blijft 't niet. Gaat ge toch na, wat indruk veelal ons bidden nalaat, dan slaat ook die indruk u zoo tegen. Zóó heeft men niet gebeden, en nauwelijks is 't Amen over de lippen, of er is van God vaak geen sprake meer, en 't valt alles, zonder tusschenpoozen zelfs, terug in 't gewone gesprek. Nu kan dit veelal niet anders. Men kan niet na elk gebed over den Heere blijven naspreken. Maar 't feit ligt er dan toch toe, dat ons bidden, vooral ons saambidden, vaak weinig anders is dan een korte gaping in ons drukke leven. Even, heel even, uit de dingen der wereld met uw gedachten uit, en een kort oogenblik uw God te woord staan. En dan weer met 't Amen de ziel van uw God af, en op nieuw met uw gedachten de wereld in. Zoo niets van 't God liefhebben met heel uw ziel en heel uw verstand.

Zelfs in het bedehuis, als het gebed zich iets verlengt, en men samenkwam met het doel om zijn God te aanbidden, is 't een zeldzaamheid, als niet onder zulk langer bidden de gedachte een enkel maal afdoolt, onze ziel tot zelfbeschaming. Dat 't nu bij 't jonge kind zoo is, komt uit zijn natuur op, en dat de nog niet geheel overgebrachte ziel telkens met zulk een afleiding heeft te worstelen, zou men verstaan. Maar 't droeve feit is, dat ook Gods ingeleide kinderen te vaak bekennen moeten, dat het afdolen van de ziel van hun God, zelfs onder het gebed, ook voor hen een niet onbekende zonde is.

Op het *zoeken* komt 't aan. De Heere zegt: Wie mij zoekt, zal mij vinden. *Zoeken* nu verraadt een begeerte om te bezitten. *Zoeken* is de erkentenis dat men iets behoort te bezitten, maar kwijt raakte. En *zoeken* is dan ook hier een zich inspannen met alle kracht, om wat men nimmer had moeten verliezen, weer terug te erlangen.

Het niet-vinden van zijn God ligt er dan ook alleen aan, dat 't zoeken in den gebede niet 't waarachtelijk zoeken, niet 't echte er naar grijpen was, want 't blijft onder het Goddelijk zegel vastliggen: Wie zijn God waarlijkt *zoekt*, die is er zeker van, dat hij zijn God ook *vindt*.

Doch dan komt 't er ook op aan, dat 't een zoeken van uw God zij *met uw gansche hart*. Niet allerlei begeerten koesteren, en dan bij dat alles ook nog zoo mogelijk een genieting van Gods nabijheid. Neen, God kan nooit bij iets bijkomen. Het zoeken van God moet altijd een volstrekt zoeken *om Gods wil* zijn. Dat wil zeggen, zulk een zoeken van uw God, dat ge weet in Hem dan ook alles te zullen bezitten, waarnaar uw hart mag uitgaan.

Dat zoeken van uw God *met uw gansche hart* is leven in het hoogheilig gebod, dat ge den Heere uw God niet maar *bij al 't overige* zult liefhebben, maar zult liefhebben met geheel uw hart, met geheel uw verstand en met al uw krachten. Immers wie zoo zijn God liefheeft, en bezat, en dan toch weer verloor, die kan geen oogenblik rust hebben, of hij moet weer *zoeken*, rusteloos *zoeken*, tot hij zijn God weer gevonden heeft. Een moeder die onder het gejoel haar kind verloor, wijl 't afdoolde, kent geen rust, en weet van geen verzuim, en haar liefde voor haar kind duldt geen uitstel. Ze zoekt. Ze houdt niet op te zoeken. Ze zoekt totdat ze gevonden heeft. En ze vond ten leste, omdat ze zocht *met haar gansche hart*. En zoo ook is het met de ziel die haar God verloor. Dan perst en dringt 't zoeken, tot de gemeenschap met God is teruggevonden. En daarvoor moet 't wel een zoeken met 't gansche hart zijn geweest.

Niet, vergeet dit toch nimmer, niet maar voor een oogenblik moet ge uw God zoeken, niet maar in een vrome opwelling hem aangrijpen. Het mag u niet te doen zijn, om even vluchtig 't heilige te genieten, en dan in uw gewone levenswereld terug te keeren. Neen, hij wie naar God vraagt met zijn gansche hart en God liefheeft met alomvattende liefdetrekking, is dat dorsten, dat hunkeren naar God geen zaak van oogenblikken, maar van altoos doorgaanden duur. Ge kunt niet in 't morgenuur van liefde branden, en in 't middaguur zonder liefde in uw hart omdolen. Wie God waarlijk zocht, én vond, kan Hem niet meer loslaten. Voor zulk een is het leven met zijn God 't stempel geworden, dat heel zijn leven dragen moet.

Alleen maar, en dit is 't wat tot aan ons sterven ons teleurstelt. We weten wel, dat 't zoo zijn *moet*, maar de zielservaring, dag na dag, levert ons telkens weer 't droef bewijs, dat 't in werkelijkheid zoo niet duurzaam bestaat. Bij den Zoon des menschen was het zoo, maar buiten hem bij niemand.

Het aankleefsel van onze zonde, dat we tot aan het graf met ons omdragen, maakt, dat 't zoo telkens anders in ons uitkomt.

Naar God vragen met zijn geheele hart, en God liefhebben met heel zijn ziel en heel zijn verstand, is wat 't *zijn moet*, maar in vollen zin is 't zoo nooit. Of ook, al komt 't zoo in een zalig oogenblik, dat oogenblik duurt niet. En telkens is er *weer zelfaanklacht*.

En dit nu juist is 't waar het op aankomt.

We *kunnen* het op aarde niet bereiken, dat volle liefhebben van onzen God met ons gansche hart en ons gansche verstand. Dat volle zalig in onzen God zijn, komt eerst in 't Vaderhuis.

Alleen maar, in 't nog niet volzalig met zijn God verkeeren, mag wie God vreest, *nooit berusten*. 't Minste vonkje dat uit ons hart niet voor God opvlamt, moet ons een zielsverwijt brengen.

't Ten volle *moeten*, en toch niet ten volle *kunnen*, moge daarom ook voor u de zelfaanklacht blijven, waarin telkens weer uw liefde voor uw God zich vernieuwt.

Dr. A. K.

Amsterdam, 23 April 1915.

Op de jongste vergadering door de Luthersche predikantenvereeniging te Amsterdam gehouden, heeft Dr. H. J. Toxopeus, Luthersch predikamt te Amersfoort, het pleit gevoerd voor de herinvoering der biecht. »Het Katholicisme, zeide hij, kent een instituut voor individueele zielszorg en het Protestantisme niet. Dat instituut is natuurlijk de biecht." Den biechtstoel noemde hij dan ook de kracht en de zwakheid der Roomsche Kerk, „haar zwakheid, omdat ze de biecht eischt van allen, of ze er behoefte aan hebben of niet, haar kracht, omdat het een middel is om den geestelijk tobbenden of zieken mensch te verzorgen". En al verklaarde hij wel te begrijpen, waarom het Protestantisme dit instituut had afgeschaft, toch eindigde hij met de vraag, wat het Protestantisme er voor in de plaats had gegeven?

Vooral nu in de Roomsche pers aan deze uitlating bijzondere aandacht is geschonken en daarin een bewijs is gezocht, hoe men ook van Protestantsche zijde toch achteraf gaat inzien, hoe men aan de Roomsche Kerk onrecht heeft aangedaan, mag er wel eens op gewezen worden, dat Dr. Toxopeus toch blijkbaar niet geheel op de hoogte is van hetgeen het „Protestantisme" voor de individueele zielszorg heeft gedaan, toen het de Roomsche biecht afschafte.

Vooreerst is het reeds niet juist, wanneer Dr. Toxopeus het voorstelt, alsof alle Protestantsche Kerken het instituut van de biecht geheel afgeschaft zouden hebben, want hoezeer ze de misbruiken van de Roomsche biecht afkeurden, toch heeft de Luthersche Kerk — en het verwondert wel eenigszins, dat een Luthersch predikant dit niet weet — de biecht wel degelijk officieel in haar catechismus en Kerkenordening gehandhaafd. Wel was Luther, evenals Dr. Toxopeus, tegen den biecht-*dwang*, maar niemand mocht toch ten Avondmaal gaan zonder gebiecht te hebben. Niet alleen werd de naam biecht behouden, maar achter den kleinen Catechismus werd een formulier gegeven, hoe de biecht moest plaats vinden; men moest zijne zonden met name, tegenover den predikant belijden, en de predikant verkondigde daarna in Christus' naam de vergeving der zonden.

En wat de Gereformeerde Kerken betreft is een dergelijke biecht zeker wel nergens officieel voorgeschreven, maar Calvijn in zijn Institutie, Boek III, hfdst. 4 § 12, beveelt zulk een biecht of private belijdenis voor de zonden aan den predikant wel degelijk in bepaalde gevallen aan. »Zoo laat dan, zegt hij, een ieder geloovige indachtig zijn, dat het zijn plicht is, indien hij voor zich zelf door het gevoelen zijner zonden alzoo bedroefd en benauwd wordt, dat hij zich zelf zonder eens anders hulp niet redden kan, dat middel niet te verachten, hetwelk van den Heere wordt aangeboden, te weten, dat hij tot zijne verlichting de bijzondere belijdenis (zijner zonden) bij zijnen herder of leeraar in het werk stellen en zijn bijzondere hulp verzoeken zal om troost te verkrijgen, dewijl het diens ambt is Gods volk in het openbaar en in het bijzonder met de leer des Evangelies te vertroosten". Alleen wil Calvijn niet, dat deze bijzondere belijdenis of biecht als een *juk* op de conscientien zal worden gelegd, omdat er geen goddelijk gebod voor bestaat, en evenmin, dat wie van dit middel gebruik maakt, verplicht zal worden om al zijne zonden op te tellen, maar alleen voor zooveel men zelf oordeelen zal noodig te zijn om een volkomen vrucht der vertroosting te krijgen.

Terwijl ook afgezien van deze »vrijwillige biecht" de Gereformeerde Kerken wel degelijk voor de individueele zielszorg zorg gedragen hebben door het instellen van het *huisbezoek*, waarbij de predikanten (en ouderlingen) elk lid der gemeente opzoeken voor het Avondmaal om hem persoonlijk te spreken over zijn toestand, te onderzoeken of er oorzaken zijn, waarom hij het sacrament niet zou kunnen gebruiken en hem te troosten en bij te staan, wanneer hij geestelijk krank of aangevochten is. Juist door dit huisbezoek in te stellen heeft de Gereformeerde Kerk op uitnemende wijze gezorgd, dat niet alleen de gemeente in haar geheel door de prediking des Woords onderwezen werd, maar dat het Evangelie ook tot den enkele werd gebracht.

Er is daarom wel geen de minste reden om het Protestantisme aan te klagen, dat het de individueele zielszorg heeft verwaarloosd of daarvoor geen afzonderlijk instituut in het leven heeft geroepen. Wie zoo spreekt, toont al heel slecht de geschiedenis van het Protestantisme te kennen.

Onjuist beroep.

De Sneeker Kerkeraad heeft in de nadere toelichting, die hij bij zijn adres aan de Synode der Hervormde Kerk uitgaf, zich ook beroepen op de *Heraut* en wel op een artikelenreeks, waarin Prof. Rutgers uiteenzette, hoe de aanneming of toelating tot het Avondmaal behoorde te geschieden.

Dit beroep nu kan niet anders dan als een misleiding worden gewraakt.

Zeker heeft Prof. Rutgers in genoemde artikelenreeks er terecht op gewezen, dat de Gereformeerde Kerken er nooit op uit waren allerlei bijzaken en bijzonderheden door gebiedend voorschrift te regelen, en ze veeleer aan elke bijzondere kerk de vrijheid lieten om dit te doen, zooals o. a. daaruit blijkt, dat de Gereformeerde Kerken nooit een bepaald stel formuliervragen van de belijdenis des geloofs hebben vastgesteld, maar de formuleering daarvan aan elke Kerk overlieten. Wel wordt de hoofdinhoud van deze vragen aangegeven in onze liturgie, maar de eene Kerk formuleerde deze vragen anders dan de andere, zonder dat hiertegen eenig bezwaar werd gemaakt. Onze Kerkenorde zelf handhaafde deze vrijheid, door te bepalen, dat wie ten Avondmaal wil toegelaten worden, eene belijdenis moet afleggen naar de *gewoonheid der Kerk*, waarbij hij zich voegt.

Maar al is dit alles volkomen juist, toch kan zelfs een kind wel begrijpen, dat dit niets te maken heeft met den strijd, die thans in de Hervormde Kerk gevoerd wordt over de vraag, of de belijdenisvragen, zooals ze daar staan, moeten beantwoord worden, dan wel of men volstaan kan met te betuigen, dat men met den geest en hoofdzaak daarvan instemt. Het *geest en hoofdzaak* is toch niet anders dan een middel om modernen, die feitelijk van de Christelijke belijdenis niets weten willen, tot de gemeenschap der Kerk toe te laten. In dien zin nu hebben onze Gereformeerde vaderen het zeker nooit bedoeld, wanneer ze aan iedere plaatselijke Kerk de vrijheid lieten om de belijdenisvragen te formuleeren. Integendeel, ze zouden, wanneer een Kerkeraad destijds de belijdenisvragen zoo geformuleerd had, dat bijv. een Sociniaan daarop ja kon antwoorden, wel terstond maatregelen hebben genomen om zulk een schandelijk misbruik van de verleende vrijheid te keeren.

Natuurlijk weet Dr. Wumkes, die dit advies mede onderteekende, dit evengoed als wij. Het beroep op wat Prof. Rutgers schreef over de practijk onzer Gereformeerde vaderen, was daarom geen eerlijk spel.

„Overgaan tot een anderen staat des levens".

III.

In de gevallen in ons vorig artikel genoemd, kan er wel geen twijfel over bestaan, dat er gegronde reden is voor een predikant om zijn ambt neer te leggen en hetzij als ambteloos burger te gaan leven, hetzij naar een ander beroep om te zien. Wie geheel de gaven mist voor het ambt en daarom geen gemeente krijgen kan of, wanneer hij wel een gemeente heeft, haar verloopen ziet, doet beter met een andere betrekking te zoeken. En wanneer men wegens ongeloof of leven in zonde niet langer met een eerlijke en geruste conscientie zijn ambt waarnemen kan, is dit zelfs plicht. Moeilijkheid leveren zulke gevallen voor de classis, die haar consent te verleenen heeft, dan ook niet op. De »groote en gewichtige oorzaken", waarvan onze Kerkenorde spreekt, zijn dan ongetwijfeld aanwezig, want wie feitelijk ongeschikt is om het ambt te bedienen, kan niet gedwongen worden zijn ambt langer waar te nemen.

Anders staat het, wanneer van zulk een geestelijke ongeschiktheid om het ambt langer te bedienen geen sprake is, maar trots goede gaven voor het ambt, een ongeschokt geloof en een onberispelijken levenswandel, een predikant toch meent een »andere beroeping des levens" te moeten aanvaarden. Hoewel zulk een overgang van het predikambt tot een anderen staat des levens in het algemeen zeker niet goed te keuren is en strijdt met de verplichting, die men bij de aanvaarding van het ambt op zich genomen heeft; waarom de Classis dan ook niet lichtelijk daartoe haar medewerking verleenen mag; wil dit daarom toch niet zeggen, dat zulk een loslaten van het ambt nimmer geoorloofd zou wezen. Indien het motief geen ander is, dan dat men een andere betrekking gemakkelijker vindt, of hoopt daar meer geld te verdienen of tot hoogere eer in de maatschappij te komen, dan is dit zeker geen geldige reden. Voetius verhaalt, hoe de Synode van Groningen in zijn tijd een predikant, die zijn ambt verliet om een politiek ambt te verkrijgen, deswege zeer ernstig berispt heeft en hem onwaardig verklaarde om dit ambt te bekleeden. En al zou het thans al zeer weinig helpen, of een Classis of Synode zulk een uitspraak deed, toch kan zulk een neerleggen van het ambt kwalijk anders beschouwd worden dan als een trouwelooze verlating van den dienst, en kan de classis daartoe zeker haar medewerking niet verleenen. Zulke gevallen zullen echter altoos wel een uitzondering blijven in onze Kerken, en wanneer ze toch voorkomen, is het wel duidelijk, dat zulk een persoon, wanneer hij niettegenstaande alle vermaningen zijn ambt toch neerlegt, dan ook feitelijk is te beschouwen alsof hij uit zijn ambt ontzet ware. Door de kudde, die hem toebetrouwd was, te verlaten, toont hij, om het woord van Christus over te nemen, dat hij geen herder, maar een huurling was. Hij droeg het herderskleed, maar het herdershart ontbrak.

Dit kan echter niet gezegd worden, wanneer iemand niet uit egoïstische motieven en ook niet eigenmachtig het ambt neerlegt, maar omdat een andere roeping tot hem komt, waarvoor hij bijzondere gaven ontvangen heeft en waarin hij evenzeer Gods Koninkrijk kan dienen. In zulk een geval is er van een eigenmachtig neerleggen van het ambt geen sprake, maar komt men voor de vraag te staan, of zulk een roeping, die onder Gods bestel tot ons komt, niet opgevolgd moet worden. Een algemeene regel is hiervoor natuurlijk niet te geven, en ieder zal in zijn eigen conscientie te beoordeelen hebben in hoeverre deze roeping zwaarder heeft te wegen dan de roeping tot het predikambt. Voetius wijst er op, hoe in zijn tijd het meer dan eenmaal was gekomen, dat zelfs de roeping tot het professoraat in de Theologie door een predikant geweigerd was, omdat hij zijn gemeente trouw wilde blijven, en de voorbeelden daarvan ontbreken ook in de jongste historie onzer Kerken niet. Maar ongeoorloofd is het aanvaarden van zulk een roeping niet. Zelfs al zou men het professoraat in de Theologie niet onder de »kerkelijke diensten" willen opnemen, zooals onze Kerkenorde doet, dan is het toch waar, wat Voetius opmerkt, dat dit ambt in hoofdzaak is ingesteld ten dienste van de Kerk, omdat de Hoogeschool de plaats is waar de aanstaande Dienaren der Kerk worden opgeleid. En nu zou men wel kunnen zeggen, dat voor dit professoraat in de Theologie daarom ook andere personen benoemd kunnen worden, die niet in het predikambt staan, maar kundige theologen, die geen predikant zijn, vindt men uiterst zelden, en bovendien is het zeker zeer gewenscht, dat iemand, die predikanten opleidt, zelf een tijdlang het predikambt bediend heeft. Hetzelfde geldt in zekeren zin ook van de predikanten, die geroepen worden om geestelijk verzorger aan een stichting voor kranken van ziel of lichaam, ouden van dagen enz. te worden, want hoewel voor het vervullen van die betrekking ook niet-predikanten zouden kunnen gekozen worden, ligt het toch in den aard der zaak, dat het bestuur van zulke stichtingen daarvoor in den regel predikanten kiest, omdat deze het meest geschikt zijn om deze taak waar te nemen. Zelfs behoeft zulk een roeping niet eens, gelijk het professoraat in de Theologie, in een nauw verband met de Kerk, of gelijk de geestelijke verzorging van krankzinnigen, in een nauw verband met de prediking van het Evangelie te staan, maar kan het ook geoorloofd wezen haar op te volgen, wanneer men daardoor in het algemeen de belangen kan dienen van Gods Koninkrijk, hetzij dan op wetenschappelijk, politiek of sociaal terrein. Voetius bespreekt bijv. de vraag, of een predikant zijn ambt verlaten mag om een roeping op te volgen tot professor in de philosophie, de oude letteren, de geschiedenis, of gelijk het in zijn dagen meermalen voorkwam, tot rector van een gymnasium. Wel acht Voetius dit in het algemeen niet aanbevelenswaardig, maar hij maakt toch een uitzondering voor het geval, dat de nood dit vereischt, er geen andere personen te vinden zijn, even geschikt voor dit ambt, en vooral wanneer er bij komt, dat zulk een predikant door zijn wetenschappelijke studie minder geschiktheid heeft om het Woord te bedienen. Liever nog zouden we zeggen, dat wanneer God de Heere aan een predikant bijzondere gaven voor deze wetenschappelijke studiën geschonken heeft en hij, door deze gaven als professor te gebruiken, ze tot Gods eere zou kunnen doen strekken, door bijv. aan een Christelijke Hoogeschool op te treden, het zeker niet ongeoorloofd zou wezen zulk een ambt te aanvaarden. En al komt het in onze dagen zelden voor, dat een predikant geroepen wordt aan het hoofd van een gymnasium te staan, toch ontbreken de voorbeelden ook hiervan niet geheel. Het gymnasium, dat vroeger te Zetten was, is door meer dan een predikant verzorgd, die deswege voor goed of tijdelijk zijn predikambt moest neerleggen.

Hetzelfde geldt in zekeren zin ook van den Christelijken arbeid op sociaal gebied, inzonderheid op het gebied van wat men wel genoemd heeft de »inwendige zending". Ook deze arbeid, die in onzen tijd zulk een belangrijke uitbreiding heeft gekregen, is een arbeid in den dienst van Gods Koninkrijk. En al is het als regel niet aan te bevelen, dat een predikant zijn ambt verlaat om zich geheel aan dezen dienst te wijden, toch zijn er zekere gevallen denkbaar, waarin dit niet ongeoorloofd zou wezen. Wanneer iemand voor zulk een arbeid van God den Heere gansch bijzondere gaven ontvangen heeft, die in zijn predikambt niet tot hun recht kunnen komen, en wanneer hij dan tot zulk een werkkring geroepen wordt en er geen andere personen te vinden zijn, die voor dat werk even geschikt zijn, kan in zulk een roeping wel degelijk een Goddelijke roeping liggen, die hij niet afwijzen mag en die ook de Kerk heeft te eerbiedigen door hem uit zijn ambt te ontslaan. Niemand zal het aan mannen als Ds. Heldring en Ds. Pierson euvel duiden, dat zij hun leven aan zulk een arbeid gegeven hebben.

Moeilijker staat zeker de vraag ten opzichte van de politiek, daaronder begrepen de journalistiek, omdat hierbij de kans veel grooter is dan bij den arbeid der zoogenaamde inwendige zending, dat het motief, dat tot verandering van levensstaat leidt, niet een heilig motief is. De voorbeelden zijn bekend genoeg van predikanten uit de Hervormde Kerk, die hun predikambt hebben neergelegd om redacteur van een dagblad of volksvertegenwoordiger te worden, zonder dat er daarom sprake van was, dat hen een hooger geestelijk motief daartoe dreef; integendeel, in plaats van de Christelijke beginselen in de Pers of de Tweede Kamer te verdedigen, hebben ze veeleer alles gedaan om die Christelijke beginselen te bestrijden. En ook al zijn zulke gevallen in onze kringen niet licht te duchten, toch blijft er altoos het gevaar, dat veel meer eerzucht dan heilige roeping een predikant verleiden zal om dit pad te kiezen. Maar hoe gevaarlijk het is, het predikambt voor een tijdlang of voor goed te verlaten om aan de politiek zich te wijden, toch kan daarom ook hier niet gezegd worden, dat dit steeds en in elk geval een ongeoorloofde daad zou wezen. Indien de strijd op politiek gebied geheel buiten de Christelijke beginselen omging, zou de zaak anders staan. Maar dat is niet zoo in ons land en het is feitelijk nooit zoo geweest. Reeds in Israel's geschiedenis zien we, hoe de profeten telkens op politiek gebied moeten optreden om de onheilige staatkunde van Israel's en Juda's koningen te wederstaan en voor het recht Gods op te komen. Geheel in overeenstemming daarmede zien we, hoe onze Hervormers, Calvijn te Geneve en John Knox in Schotland, een machtigen invloed hebben uitgeoefend op de politiek van hun dagen en als leiders van de staatkunde zijn opgetreden. En al is het zeker waar, dat noch de profeten noch de Hervormers daarom hun predikambt hebben neergelegd, om zich geheel aan de staatkunde te wijden, toch mag men niet vergeten, dat de geheel veranderde omstandigheden van onze dagen hier ook andere eischen hebben gesteld. Noch de journalistiek noch de volksvertegenwoordiging, zooals wij die kennen, bestond toen. Wie thans op politiek gebied invloed uit wil oefenen en leiding aan de geesten wil geven, moet of aan de pers zich geven of in de volksvertegenwoordiging optreden, en deze arbeid kan zooveel tijd en kracht eischen, dat het waarnemen van het predikambt daarbij een onmogelijkheid wordt. Had men nu over een genoegzaam aantal staatslieden van professie te beschikken, die aan dezen arbeid zich wijden konden, dan zou er zeker geen